

On one day in late September when only Pink-feet *Anser brachyrhynchus* were fired on, 63.5 shots were fired per bagged goose. In table 2 it is seen that each bagged or wounded bird was fired at more than twice on average and thus illustrates that several sportsmen often fired at the same bird before it was shot down or wounded. It is also seen that ducks received more shots than waders and gulls.

88.9 birds were seriously wounded per 100 birds bagged (table 1). Waders and gulls were wounded more frequently than ducks (table 2).

In table 3 counts of shots at different localities, days and periods are listed. It is seen that intensities of hundreds or even thousands of shots per hour may be heard at coasts in Denmark. Around the scientific reserve of Tipperne, neighboured by the hunting area Værnengene, shooting intensity has multiplied during the last 40-50 years. The number of shots recorded during a whole season 50 years ago, may be heard in one premiere morning nowadays. Excluding the premiere morning in the season, a mean of 91.5 shots per hour have been counted at Tipperne during weekend mornings and other days with intensive shooting.

7.9 per cent of the shots were fired at protected species.

The high shooting intensity and low success found in these areas are not representative for shooting in Denmark in general, but probably not far from average at much shooting of ducks and other coastal birds. The high shooting intensities have resulted in extremely high accumulations of lead shots in Danish wetlands. Thus means of 10.1 to 183.7 lead pellets per square meter are found in the fjords of West Jutland.

There is a high need for more detailed studies on shooting efficiency and wounding ratio at different types of shooting, time of day and species groups, etc.

LITTERATUR

Karlsson, J. 1976: Spridning av blyhagel i samband med jakt — omfattning och biologiska effekter. — *Anser* 15: 39-50.

Manuskriptet modtaget 3. oktober 1978.

Forfatterens adresse:
Møllegade 23, 3. tv.
DK-2200 København N

Mindre meddelelser

Iagttagelser godkendt af Sjældenhedsudvalget er mærket med en stjerne*
Records approved by the rarities-committee are marked with asterisks*

HVIDRYGGET RYLE
CALIDRIS FUSCICOLLIS* PÅ ULVSHALE,
MØN, DEN 17. JULI 1978

Under vadefugletælling 2-300 m sydøst for Ulvshale nordspids på Møn opdagede jeg ved middagstid den 17. juli 1978 en Hvidrygget Ryle *Calidris fuscicollis* ad. i sommerdragt. Den stod stille på sandstranden mellem tørt, opskyllet tang 5-6 m fra strandkanten sammen med 3 ad. Store Præstekraver *Charadrius hiaticula* og 2 ad. Almindelige Rylere *Calidris alpina*, og der var således god lejlighed til direkte sammenligning med disse to arter. 20-30 m derfra stod en større ryleflok, som den dog ikke på noget tidspunkt blandede sig med.

På dette tidspunkt (11,45) var de fleste af vaderne i ro, småsovende eller beskæftiget med fjerpleje. Dette gjaldt også den Hvidryggede Ryle. Den stod for det meste stille eller gik kun lidt omkring uden at søge føde i de ca. 10 min., jeg havde lejlighed til at studere den nærmere. Jeg fik derfor ikke mulighed for at iagttage fødesøgningsadfærd eller sammenligne andre adfærdsformer med de øvrige vadere. Til gengæld havde jeg rig lejlighed til i ro og mag at studere dens udseende fra flere vinkler i både kikkert 12 × 50 og teleskop 25 × 60 under fine observationsbetingelser (sol, medlys, vind SV 3, men sad i læ bag klitterne) og på en rimelig afstand (ned til 15-20 m).

Til sidst gik den om bag nogle tangbunker, så jeg

ikke kunne se den. Da jeg prøvede på at få den at se igen, lykkedes det desværre ikke, før den på ca. 10 m afstand fløj op, hvorunder flugten, karakteristisk oversidetegning og flugtstemmen bemærkedes. Fuglen fortsatte alene i retning af nordspidsen og forsvandt ud af syne.

Da jeg lidt senere nåede ud til nordspidsen, var den ikke at se mellem de øvrige vadere, og på tilbagevejen kl. 14 sås den heller ikke på iagttagelsesstedet på trods af, at det var højvande, og vaderne stort set kun stod de to nævnte steder.

Den følgende dag prøvede jeg og flere andre at finde den igen om eftermiddagen, men uden held. Sandsynligvis blev den dog set flyvende forbi nordspidsen senere samme aften af Alex Büring. Muligvis var den på stedet allerede om lørdagen den 15. juli, idet Bjarne og Hakon Hemmingsen denne dag så en vader, der i nogle henseender svarede til efterfølgende beskrivelse, men som de flygtigt havde taget for en Sandløber *Calidris alba* ad. i sommerdragt. Trods ihærdig eftersøgning i tiden derefter sås den dog ikke senere.

De første indtryk

Allerede efter få min. iagttagelse, og inden fuglen fløj op og bl.a. viste den hvide overgump, blev det klart, at det drejede sig om en Hvidrygget Ryle. En stor hjælp i den forbindelse var det for mig, at jeg kort forinden havde været med til at behandle en sag i SU om en flok af Hvidrygget Ryle på Grønland (vil blive publiceret i SU-rapporten for 1978), og derfor havde jeg den frisk i erindringen, idet jeg havde været nødsaget til at sætte mig grundigt ind i netop denne art og dens forvekslingsmuligheder, specielt forholdet til diverse småryler og Bairds Ryle *Calidris bairdii*. Jeg var derfor godt rustet i iagttagelsesøjeblikket og kunne straks koncentrere mig om specielle enkeltheder.

Ganske vist var min første tanke noget i retning af Dværgryle *Calidris minuta* eller Sandløber i sommerdragt, men disse blev dog hurtigt udelukket bl.a. grundet total mangel på rødbrune farver på hoved, strube, bryst eller ryg, afvigende størrelse, anderledes næbform og næblængde samt vingespids, der tydeligt nåede ud bag halespidsen. Dette sidste kendetegn indskrænkede stort set mulighederne til Hvidrygget Ryle eller Bairds Ryle. Bryst og flankers skarpt markerede, sortagtige længdepletter samt mangel på gulbrunt anstrøg i dragten tydede stærkt på Hvidrygget Ryle. Som afgørende kendetegn sås derefter den hvide overgump, og dermed var arten fastslået.

Beskrivelse (udarbejdet på grundlag af feltnotater og -skitser)

Størrelse: Tydeligt mindre end Alm. Ryle (direkte sammenligning) og klart større end Dværgryle, som dog ikke sås til direkte sammenligning, men en enkelt gammel fugl i sommerdragt befandt sig i den store ryleflok i nærheden og kunne ses fra iagttagelsesstedet. Forskellen i størrelse mellem Alm. Ry-

le og Dværgryle er normalt ret betydelig, og den Hvidryggede Ryle blev anslået til at ligge midt mellem disse to.

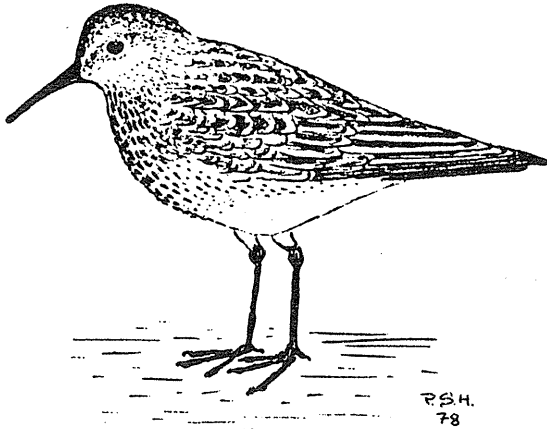
Facon, proportioner og holdning (se også tegningen): Fuglen var påfaldende langstrakt sammenlignet med Alm. Ryle og Dværgryle, bl.a. grundet de lange vinger, som blev anslået til mindst at række ½-1 cm ud bag halespidsen. Dette var klart synligt også i alm. kikkert på 15-20 m afstand. Flere andre ting var nok med til at fremhæve det langstrakte udseende, bl.a. kroppens forholdsvis vandrette holdning, en mere flad (mindre rundmavet) bug (især sammenlignet med Dværgryle), forholdsvis lave, mørke ben og et påfaldende lille hoved i forhold til kroppen. Halsen kort, dog uden at fuglen virkede så kompakt som en Dværgryle. Holdning, helhedsfacon og proportioner (bortset fra næbbet) mindede en del om Temmincksryle *Calidris temminckii*.

Hovedfaconen var lidt speciel. Den manglede Dværgryle, Sandløber og Alm. Ryles jævne runding. Panden var stejl, men spidsede bemærkelsesværdigt til ved overgangen til issen. Denne var i øvrigt ret flad og gik jævnt over i forryggen.

Næbbets facon og længde var karakteristisk og var en af de ting, jeg allerførst bemærkede som noget usædvanligt ved fuglen. Af længde var det ca. som hovedet og dermed klart længere end Dværgrylens. Samtidig var det tydeligt kortere og især spinklere end Alm. Ryles. Overnæbbet var lige eller meget svagt nedadbuget. Undernæbbet var påfaldende tykt (højt) ved basis og jævnt til fint tilspidset udad (se tegningen). Herved fik man indtryk af en svag nedadbøjning af hele næbbet. Den tykke basis og fine spids gav hovedet og næbbet et velproportioneret og ret elegant udseende helt forskelligt fra Dværgryle og Sandløbers korte, jævnt tykke næb og Alm. Ryles lange, mere jævnt tilspidsede og tydeligt nedadbøjede næb. Farven ubestemmelig mørk eller sort.

Fjerdragt: Pande, isse og nakke dannede sammen med ryg, vinger og bryst som helhed nogle mørke områder i ret god kontrast til kinder, baghals og bug. På 15-20 m afstand sås et tydeligt plettet, noget længdestribet mønster på issen bestående af lyse grålige og mørke gråbrune til sortbrune farver. Pletningen strakte sig fra nær næbbets basis til om mod nakken og baghalsen, som angivet på tegningen. Nedadtil på siden af hovedet blev den mørke isse ret diffust afgrænset af en lysere, grålig, ikke særligt velmarkeret øjenbrynsstribet. Længden af denne blev ikke noteret. Fra næbbet, gennem det mørke øje og til lidt bag dette sås en diffus og meget svag mørkere stribet. Kind, hals og strube i øvrigt ret lys grå uden eller med meget fine, mørkere pletter. Siden af hovedet gav et påfaldende lyst indtryk, idet det på alle sider var omgivet af mørke toner. Hovedtegningen, bortset fra den skarpt plettede isse, var således som helhed ret diffust tegnet. Baghalsen lysere grå (mindre plettet) end issen.

Helhedsindtrykket af ryg og vinger var gråbrun-

ligt uden Dværgryle og Alm. Ryles varme, brune farvetoner. Nogle (måske de fleste?) ryg- og skulderfjer var meget mørke, næsten sorte, andre (vist nok nogle af skulderfjerene?) var lysere brune. Både ryg-, skulder- og vingedækfjer havde et karakteristisk, lyst, »skællet« mønster, idet de fleste (eller alle?) fjer havde en ret bred, buet eller noget pilformet, hvidlig, gulligvid eller gulbrun kant på spidsen. Kontrasten i det »skællete« mønster var størst på ryg- og skulderfjer og mindst på de mere grålige vingedækfjer. Tertialerne havde ligeledes lyse kanter på langs af fjerene.

Som helhed virkede de lyse dækfjerskanter ikke så brede og afrundede som hos unge Dværgryler og var heller ikke over i det tydeligt todelte som hos unge Sandløbere. På ryggen eller ved overgangen til skulderen dannede de lyse kanter ikke tydelige lyse længdestriber eller V-formede tegninger, men virkede noget tilfældigt i mønsteret. Måske er en sådan længdestribning tydeligere i den friske forårsdragt.

Forbrystet havde kraftige, skarpt markerede, mørke eller sortagtige små længdepletter. Det var en af de dragtkarakterer, der sprang i øjnene allerede på afstand i alm. kikkert. Pletterne tyndede gradvist ud ved overgangen til bugen, men fortsatte på flankerne helt om mod halen.

Bundfarven på strube, bryst og bug var smudsghvid til renere hvid bagtil.

Flugt, flugtbillede og stemme. Da fuglen lettede og fløj væk, foregik det i en forholdsvis rolig og jævn flugt som en lille Alm. Ryle. Ikke jagende og stejlt stigende, zigzag-agtigt med små sæt som smårylrene.

I flugten virkede ryg og vinger ret ensfarvede mørke og gråbrune med et ganske svagt, meget smalt, lysere vingebånd på armen nærmest bagkanten. Det virkede både smallere og kortere end tilsvarende vingebånd hos Alm. Ryle og Dværgryle. Overgumpen var tydelig renhvid over hele bredden og i skarp kontrast til den gråbrune ryg og

den tilsyneladende ensfarvede, mørke, jævnt afrundede hale. Den hvide overgump havde samme udstrækning som hos Krumnæbbet Ryle *Calidris ferruginea*, men kontrasten mellem overgump og ryg/hale virkede skarpere end hos denne.

Ved opflyvningen hørtes een flugtlud en gang. Den var svag som Dværgrylens og mindede meget om denne. Den lå i samme toneleje og var ligeledes ganske kort, men den virkede mere uren med mere r-lyd indblandet. Blev bogstaveret som »prit« i modsætning til Dværgrylens, som jeg opfatter som »pitt«.

Forekomster i Europa

Yngleområdet ligger i arktisk Canada og vinterkvarteret i det sydlige Sydamerika.

Forårstrækket op gennem Nordamerika følger en noget vestligt placeret rute gennem indlandet mellem Rocky Mountains, vestlige Quebec og Hudson Bay. Efterårstrækket følger derimod en mere østlig rute langs Atlantkysten og det østlige indland (Godfrey: The Birds of Canada, 1966).

Arten er i Europa først og fremmest truffet på De Britiske Øer, hvor den nu er den 3. hyppigste transatlantiske vader. I perioden 1958-1972 var der her 82 jagttagelser. Af disse var kun 4 fra vinter- og forårstiden, og de betragtes som sandsynlige overvintrende fugle fra foregående efterår (Sharrock: Rare Birds in Britain and Ireland, 1976). De britiske efterårsforekomster fordeler sig med 2 i juli og resten i aug.-nov. samt en enkelt primo dec. Sharrock (1976) antyder ud fra en procentvis og tidsmæssig fordeling af fuglene på øst- og vestkysten, at størstedelen af de tidlige forekomster på østkysten i juli-aug. er fugle, som har krydset Atlanten allerede foregående efterår.

Fra det øvrige Europa er der indtil 1977 omkring 16 forekomster (Ree og Tysse, *Sterna* 2, 87-91, 1977): Svalbard: 1 juli, Norge: 1 juli, V.-Tyskland: 1 aug.-sept., Holland: 1 aug. (usikker), 2 sept. (1 usikker), 1 okt., Schweiz: 1 maj, 2 okt., Østrig: 1 maj, 1

nov., Frankrig: 1 maj (usikker), Spanien: 1 maj. Desuden skal der være 2 ublicerede fund fra Island.

Den danske forekomst den 17. juli ligges således i den tidlige ende af efterårsfundene, og det kan sikkert som før nævnt anses for mest sandsynligt, at det er en fugl, som allerede sidste efterår krydsede Atlanten og som har oversomret i Europa.

Per Schiermacher Hansen,
Klintholm Havnevej 54,
4791 Borre

Summary: First Danish record of White-rumped Sandpiper *Calidris fuscicollis*.

An adult White-rumped Sandpiper was watched closely for 10 minutes on July 17 1978 at Ulvshale on the north coast of Moen. The bird was in company with 3 ad. Ringed Plover and 2 ad. Dunlin, but left the place alone. Possibly it was seen shortly the next day too by Alex Büring.

Aktuelt

XVII INTERNATIONALE ORNITHOLOGISKE KONGRES

Den syttende i rækken af disse kongresser, der afholdes med fire års mellemrum, fandt sted i Vestberlin fra d. 4. til d. 11. juni 1978.

Det var et imponerende videnskabeligt program, tyskerne havde sammensat, med en charmerende åbningsforelæsning af den aldrende Konrad Lorenz om Oskar Heinroth, zoodirektøren fra Berlin, der blev en af etologiens grundlæggere.

Programmet var næsten for righoldigt, når der sommetider var både tre og fire foredrag samtidigt, som man alle gerne ville høre. Men lad mig nævne: Trækfuglenes orientering er genstand for intens forskning. Duerne i Italien bruger bl.a. lugtesansen, når de skal finde hjem til dueslaget, mens de i andre lande ikke gør det. Er Italien mere aromatisk end de koldere nordligere lande? Småfugle sluppet løs i træk højde efter først at være transporteret derop med ballon orienterer dårligere, når de ikke har set solen gå ned. Fugle synes at være i stand til både at se lysets polarisering og til at se ultraviolet lys. De kan høre lyde af meget lav frekvens; lyde, der f.eks. kan frembringes af kyster og bjerge og måske derigennem hjælpe fuglene til at orientere sig.

Spørgsmålet om fuglenes afstamning og indbyrdes slægtskabsforhold undersøges vedvarende intenst, men man må nok sige, at det store gennembrud stadig hører fremtiden til.

Tyskeren Jacob omtalte sine indgående studier over gumpekirtelsekreter. Der er meget stor kemisk variation, og der er i betydelig grad tale om, at bestemte fuglegrupper har helt specielle sekreter (f.eks. papegøjer, andefugle, lappedykkere, mejser, gøge). Halemejsen og Pungmejsen har samme stoffer som træløbere og fuglekonger, ikke som mejser. Jo ældre fuglegruppen er, jo flere forskellige stoffer indgår i gumpekirtelsekretet. F.eks. er det meget komplekst hos lappedykkerne og ekstremt simpelt hos væverne, hvor kun eet enkelt stof indgår.

Økologerne syntes at være ret frustrerede i deres forsøg på at forklare tilbunds gående hvad det er, der bestemmer svingningerne fra år til år i bestandstætheder for småfugle. Generelle lovmæssigheder synes at være vanskelige at finde, og måske bør man i fremtiden koncentrere sig om mere i detaljer at undersøge de enkelte arters forhold til deres omgivelser.

Der var nok for mange symposier. Jeg ved, at nogle fysiologer var skuffede over det ringe fremmøde ved deres symposier. Der er jo ikke så megen mening i at have fysiologiske symposier ved en ornithologisk kongres, hvis ingen ornithologer, men kun fysiologer (som i forvejen kender hinandens arbejde) deltager. Det begynder at blive mærkbart, at ornithologien har en mængde specialer med hver sine fagudtryk; det er ikke altid lige let, hvis man ikke er fortrolig med området, at forstå foredragene.

Som noget nyt ved ornithologiske kongresser havde man for første gang »posters«. En undersøgelse anskueliggøres på en opslags-